

Golfbaan de Hooge Vorssel Bernheze

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport

20 augustus 2008 / rapportnummer 2127-28

1. HOOFDPUNTEN VOOR HET MER

Initiatiefnemer Company Club De Hooge Vorssel in de gemeente Bernheze heeft het voornemen om haar bestaande golfbaan van 9 holes, gelegen tussen de Heescheweg en Berghemsweg te Nistelrode, juridisch planologisch te borgen en tevens uit te breiden naar een 18-holes baan.¹

Voor de legalisatie van de bestaande golfbaan en de uitbreiding is een besluit over een wijziging van het bestemmingsplan nodig. Dit besluit heeft betrekking op het gehele plangebied, dus de huidige 9 holes baan met bijbehorende voorzieningen en de uitbreiding met 9 holes. Ten behoeve van deze besluitvorming wordt een milieueffectrapport (MER)² opgesteld.

De gemeenteraad van de gemeente Bernheze is het bevoegd gezag voor de wijziging van het bestemmingsplan.

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport. Dat wil zeggen dat het MER onvoldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als de volgende informatie ontbreekt:

- een beschrijving en onderbouwing van de onderzochte alternatieven en varianten;
- een kwantitatieve uitwerking met kaartmateriaal van de oorspronkelijke situatie (vóór 1990), huidige (bestaande golfbaan) en toekomstige planologische situatie (uitbreiding) met voor iedere situatie duidelijkheid over de ligging van de EHS, GHS en leefgebieden voor struweelvogels en dassen³;
- een beschrijving van de (mogelijk positieve) effecten van onderzochte alternatieven op: natuurontwikkeling, soortbescherming, archeologie, nieuw landschap en mogelijkheden voor recreatie;
- een goed onderbouwde uitwerking van de omvang en locatie van de natuurcompensatie voor de bestaande baan en de uitbreiding;
- een goede en publieksvriendelijke samenvatting voorzien van overzichtelijk kaartmateriaal.

In de volgende hoofdstukken geeft de Commissie in meer detail weer welke informatie in het MER moet worden opgenomen. De Commissie bouwt in haar advies voort op de startnotitie. Dat wil zeggen dat in dit advies niet wordt ingegaan op de punten die naar de mening van de Commissie in de startnotitie voldoende aan de orde komen.

¹ Goedkeuringsbesluiten van het bestemmingsplan van de bestaande 9 holes golfbaan werden in 2001 en 2004 door de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State vernietigd.

² Voor technische informatie over de m.e.r.-procedure en de rol van de Commissie wordt verwezen naar bijlage 1.

³ GHS en leefgebieden dassen en struweelvogels zijn van toepassing na de publicatie van het streekplan "Brabant in Balans" in 2002.

2. ACHTERGROND EN BESLUITVORMING

2.1 Achtergrond, probleemstelling en doel

Geef in het MER een kort overzicht van het proces dat heeft geleid tot het Masterplan voor de uitbreiding van de golfbaan en de locatie- en inrichtingalternatieven die hierbij zijn onderzocht. Geef aan welke belangrijke keuzes hierin gemaakt zijn. Motiveer de gekozen oplossingsinrichting. Beschrijf met name de milieuargumenten die een rol hebben gespeeld bij de locatie- en inrichtingsafwegingen.

Geef in het MER ook een overzicht van de huidige en toekomstige geplande golfaccommodaties in de regio, ter versterking van de onderbouwing van de behoefte aan de activiteit.

2.2 Beleidskader

Hoofdstuk twee van de startnotitie geeft een overzicht van het relevante beleidskader. Werk dit in het MER verder uit en geef daarbij aan welke randvoorwaarden en eisen dit beleid aan het project stelt. Ga in het MER tevens in op de knelpunten die ontstaan vanuit de verschillende beleidskaders en perspectieven. Hierbij denkt de Commissie vooral aan de wensen / streefbeelden vanuit het natuurbeleid en cultuurhistorisch beleid. Werk daarvoor de randvoorwaarden uit die gesteld worden door:

- de ligging van de EHS en GHS;
- de leefgebieden van struweelvogels en dassen;
- de archeologische waarden.

Besteed aanvullend aan wat in de startnotitie staat aandacht aan:

- de instandhouding van de (P)EHS conform de EHS-spelregels;
- de Flora- en Faunawet en de Natuurbeschermingswet.

2.3 Te nemen besluit(en)

De startnotitie bevat een overzicht van de te nemen besluiten en welke instanties hiervoor verantwoordelijk zijn. Geef hier ook aan voor welke soorten een ontheffing ingevolge de Flora- en Faunawet moet worden aangevraagd.

Ga in het MER in op:

- de reeds genomen besluiten;
- de nog te nemen besluiten;
- wie voor welke beslissing bevoegd gezag is;
- de samenhang tussen de procedures en de bijbehorende tijdpaden.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

3.1 Algemeen

Beschrijf in het MER hoe de inpassing van bestaande en potentiële (natuurlijke, cultuurhistorische- en landschappelijke) waarden in het ontwerpproces heeft plaatsgevonden. Geef aan welke criteria daarbij gehanteerd zijn.

Geef in het MER alle alternatieven op kaart aan, voorzien van een duidelijke legenda en goed leesbare topografische namen.

3.2 Meest milieuvriendelijk alternatief en voorkeursalternatief

De Commissie adviseert om in dit ontwikkelproces vooral aandacht te besteden aan een mma dat zoveel mogelijk recht doet aan de in de startnotitie, natuuronderzoek en archeologisch vooronderzoek beschreven natuurlijke en archeologische waarden. Besteed bij de ontwikkeling van het voorkeursalternatief en het meest milieuvriendelijke alternatief (mma), aandacht aan:

- maatregelen ter verbetering van de kwaliteit en omvang van struweelvogel- en dassenleefgebieden;
- beperking van bodemingrepen om verstoring van het bodemarchief met rijke archeologische waarden te voorkomen;
- uitbreiding van het areaal van al aanwezige natuurdoeltypen;
- inrichting en beheer die de baan geschikt maken als ecologische verbinding voor soorten die in de omgeving aanwezig zijn (bijvoorbeeld kamsalamander, vleermuizen en bosvogels);
- landschappelijke inpassing en natuurontwikkeling die goed aansluit op de kenmerken van de omgeving (omliggende landschap en natuurwaarden in de omgeving);
- aanleg in een periode waarin zo min mogelijk schade ontstaat aan kwetsbare natuur;
- ruimte voor het recreatieve medegebruik en de ontsluiting van het plangebied voor autoverkeer, fietsers en wandelaars.

4. MILIEUGEVOLGEN

4.1 Algemeen

De bestaande milieutoestand, autonome milieuontwikkeling en de milieueffecten van de alternatieven moeten gelijkwaardig worden beschreven. Geef per milieuaspect aan of er mitigerende maatregelen mogelijk zijn, die de verwachte negatieve effecten op dat aspect kunnen wegnemen of verzachten. Werk deze mitigerende maatregelen vervolgens, indien mogelijk kwantitatief, uit ten behoeve van het mma en andere alternatieven, en geef hierbij aan of deze maatregelen ook onderdeel uitmaken van het voorkeursalternatief.

Beschrijf de effecten zoveel mogelijk kwantitatief, aangevuld met kaartbeelden.

4.2 Bodem en water

Aanleg fase

Geef in het MER informatie over grondverzet en grondbalans met kwantitatieve gegevens over afgravingen, ophogingen, aan- en afvoer van grond.

Gebruiksfase

Beschrijf in het MER de gevolgen van de uitbreiding van de golfbaan op het watergebruik en beschikbaarheid van water. Neem in deze beschrijving de volgende punten op:

- een berekening van de waterbalans waarin aangetoond wordt dat de huidige vijver (die gevoed wordt met regenwater en kwelwater) voldoende capaciteit heeft om de waterbehoefte voor beregening volledig te dekken;
- het voorkomen van droge situaties waarbij sprake kan zijn van grondwateronttrekking voor beregening;⁴
- een vergelijking van de beregening van de uitgebreide golfbaan met het huidige landgebruik (bestaande baan en landbouw);
- de gevolgen voor de (geo)hydrologie in het plangebied;
- de gevolgen van het voornemen voor waterschaps- en provinciale belangen zoals antiverdrogingsmaatregelen en de aanwezigheid van inzigtgebieden voor wijst.⁵

Beschrijf de gevolgen van de uitbreiding van de golfbaan op de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater. Geef een vergelijking van de bemesting en gebruik van bestrijdingsmiddelen (globaal) tussen het huidige landgebruik en de toekomstige situatie op het uitgebreide golfterrein.

4.3 Natuur

Beschrijf de oorspronkelijke natuurwaarden (van vóór 1990) en de huidige natuurwaarden (bestaande golfbaan) als referentiesituatie.

Beschrijf de gevolgen van de verschillende alternatieven en toekomstige planologische situatie (uitbreiding) voor de aanwezige natuurwaarden in het plangebied en de directe omgeving. Beschrijf daarnaast ook de mogelijke natuurwinst bij de verschillende alternatieven. Geef daarbij:

- de verandering in oppervlakte en kwaliteit van de aanwezige te beschermen natuurdoeltypen alsmede voor de in de alternatieven nagestreefde natuurdoeltypen/ecotopen;
- de verwachte veranderingen (kwalitatief) in de omvang en levensvatbaarheid van de aanwezige populaties van de te beschermen soorten evenals voor de in de alternatieven nagestreefde soorten.

Beschrijf het benodigde beheer voor het in stand houden van de gewenste natuurdoeltypen / ecotopen.

Agrarische Hoofdstructuur (AHS), Groene Hoofdstructuur (GHS) en Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

Presenteer in het MER een duidelijke beschrijving van de begrenzing van de AHS, GHS en EHS binnen het plangebied en daarbuiten in verband met externe werking, gebruikmakend van duidelijk kaartmateriaal.

⁴ Zie inspraakreactie 2, bijlage 2.

⁵ Zie inspraakreacties 1 en 2, bijlage 2.

Werk in het MER uit waar en in hoeverre:

- bij de bestaande baan: of en zo ja welke wezenlijke gebiedskenmerken van de AHS, GHS (en EHS) aangetast of ontwikkeld zijn. Beschrijf welke compenserende en mitigerende maatregelen daarbij al getroffen zijn;
- bij de uitbreiding of en zo ja welke wezenlijke kenmerken aangetast zullen worden of zich zullen ontwikkelen. Beschrijf welke compenserende en mitigerende maatregelen daarbij getroffen zullen worden.

Besteed in het MER met name aandacht aan de gevolgen op de AHS-landschap, subzone leefgebied dassen, en GHS-landbouw, subzone struweelvogels.

Natuurcompensatie

In de startnotitie wordt de natuurcompensatie genoemd in verband met de bestaande 9 holes golfbaan en de uitbreiding met 9 holes. Werk deze in het MER uit, gebruikmakend van kaartmateriaal. Presenteer ook de argumentatie voor de compensatie van de bestaande baan.⁶ Beschrijf daarnaast voor de in de startnotitie genoemde natuurinvestering waar, welke oppervlakte en hoe de leefgebieden voor dassen en struweelvogels in het plangebied worden ingericht.

Soortenbescherming

Geef in het MER een kaart met de actuele verspreiding van de beschermde soorten en een beschrijving met kaart van de huidige vegetatiestructuur, met name het al dan niet voorkomen van een struiklaag. Voor een aantal beschermde soorten (zoals vleermuissoorten, groene specht en geelgors) is de precieze standplaats of kolonie-, nestel- / foerageer- / rustlocaties essentieel voor effectbepaling en optimalisatie. Geef in het MER duidelijk op kaart aan waar de beschermde soorten zijn waargenomen en welke functie deze locatie voor de soort heeft.

Geef aan of voor het voornemen een ontheffing van de minister van LNV vereist is op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet. Indien dat vereist is, motiveer dan in het MER op grond waarvan verondersteld wordt dat ontheffing verleend zal worden en voor welke soorten dat geldt. De Commissie adviseert in een bijlage bij het MER alvast de informatie, die benodigd is voor deze ontheffing, te presenteren.

Beschrijf in het MER in kwalitatieve termen de verwachte veranderingen in de populaties van de in het studiegebied beschermde en/of rode lijstsoorten ten gevolge van de voorgenomen activiteit en alternatieven. Indien er sprake is van (gedeeltelijke) verlichting van de driving range, ga dan in op de daardoor veroorzaakte hinder op voorkomende vleermuisen- en vogelsoorten.

Ga speciaal in op de soorten in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van het Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen (AMvB artikel 75 Ffw).

⁶ Zie inspraakreactie 4, bijlage 2.

4.4 Woon- en leefmilieu

Beschrijf de huidige verkeersintensiteiten op de aan- en afvoerwegen. Bereken het aantal verkeersbewegingen als gevolg van de aanleg (inclusief zwaar transport) en bij het gebruik (in normale situatie en bij pieksituaties). Beschrijf de effecten op geluidhinder, luchtkwaliteit en verkeersveiligheid als gevolg van de toename van het verkeer op de toe- en afleidende wegen van het golfbaancomplex ten opzichte van de huidige situatie. Beschrijf de effecten op geluidhinder en luchtkwaliteit zo veel mogelijk kwantitatief en geef in het MER aan of aan de wettelijke voorkeurswaarden c.q. grenswaarden kan worden voldaan.⁷ Geef aan of en in welke mate er hinder voor aanwonenden gaat optreden.

Geef op kaart de toegankelijkheid aan voor het publiek. Geef tevens aan gedurende welke periode van de dag het gebied toegankelijk zal zijn en welke maatregelen genomen worden om onveilige situaties door rondvliegende golfballen te voorkomen.

4.5 Landschap en cultuurhistorie

Landschap

Maak bij het uitwerken van de landschappelijke effecten zoveel mogelijk gebruik van kaartbeelden en visualisaties. Maak op de kaartbeelden de inpasping van de golfbaan in het omringende gebied zichtbaar.

Cultuurhistorie

Geef in het MER, naast de in de startnotitie genoemde archeologische waarden, ook een overzicht van de cultuurhistorische waarden in het plangebied. Besteed hierbij aandacht aan het verkavelingspatroon, het historisch groen en het verloop van bestaande wegen.

Het archeologisch vooronderzoek⁸ beschrijft de omvang en begrenzing van eventuele archeologische vindplaatsen en of deze behoudenswaardig zijn. Neem deze beschrijving in het MER over samen met een vergelijkbare beschrijving van eventuele andere cultuurhistorische waarden.

Geef in het MER duidelijk aan wat het effect van de verschillende alternatieven / varianten is op aanwezige cultuurhistorische waarden.

5. OVERIGE ONDERWERPEN

5.1 Leemten in milieu-informatie

Geef aan over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Beschrijf welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is. In het MER moet duidelijk worden gemaakt welke consequenties de kennisleemten en onzekerheden hebben voor het be-

⁷ Volg hierbij de luchtkwaliteitseisen uit de Wet milieubeheer (Wm). Geluid is relevant bij een verkeerstoename van 30% en een afname van 20% ten opzichte van de referentiesituatie. Dit komt overeen met 1dB(A).

⁸ Uitbreiding golfbaan de Vorssel, gemeente Bernheze; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek en veldinspectie (RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2007).

sluit. Geef een indicatie in hoeverre op korte termijn de informatie beschikbaar zou kunnen komen.

5.2 Evaluatieprogramma

Het bevoegd gezag moet bij het besluit aangeven hoe en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling dat de initiatiefnemer in het MER reeds een aanzet geeft tot een evaluatieprogramma en daarbij een verband legt met de geconstateerde leemten in informatie en onzekerheden.

Ga in het evaluatieprogramma in op:

- het behalen van de primaire doelen van het initiatief;
- de realisatie van de (veronderstelde) toename in biodiversiteit;
- de compenserende en mitigerende maatregelen, met name met betrekking tot de leefgebieden voor dassen en struweelvogels in het plangebied.

5.3 Vorm en presentatie

De Commissie adviseert in het MER ten minste een recente kaart op te nemen waarop alle in het MER gebruikte topografische namen goed leesbaar zijn aangegeven. Geef tevens een plankaart met de aanduiding van de faciliteiten rond het clubhuis, de ontsluiting en de parkeervoorzieningen.

5.4 Samenvatting van het MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en sprekers. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Initiatiefnemer: Company Club De Hooge Vorssel

Bevoegd gezag: gemeenteraad van de gemeente Bernheze

Besluit: vaststelling van het gemeentelijk bestemmingsplan.

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C10.2

Activiteit: juridisch planologisch borgen van een bestaande 9 holes golfbaan en tevens uitbreiding naar een 18 holes baan met een totale oppervlakte van 60 hectare.

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advisering:

- Startnotitie MER Golfbaan De Hooge Vorssel.
- Uitspraak Raad van State, 05 september 2001.
- Uitspraak Raad van State, 18 juli 2004.
- Brief Provincie Noord-Brabant: Legalisering golfbaan De Hooge Vorssel, 25 maart 2003.
- Brief Provincie Noord-Brabant: Verzoek handhaving bestemmingsplan “De Hooge Vorssel”, 31 maart 2006.
- Brief Rechtshulp advocaten: Verzoek handhaving bestemmingsplan “De Hooge Vorssel”, 17 februari 2006.
- Feitenkaarten: GHS en AHS, leefgebied amfibieën en reptielen, leefgebied dassen, leefgebied struweelvogels, bos- of natuurgebieden en archeologische waarden.
- Rapport: “Dassen en Golfbanen Duurzaam Samen? naar een toetsingskader voor de aanleg en uitbreiding van golfbanen” (Arcadis, februari 2007).
- Samenvatting: Afsprakenkader toerisme en recreatie tussen Gedeputeerde Staten, het Platform Brabants Toeristisch Bedrijfsleven, Brabantse Milieu Federatie, en de Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie.
- Plan van aanpak, planvorming De Hooge Vorssel te Nistelrode (BRO, december 2006).
- Memo: Strategievoorstel planologische regeling golfbaan de Hooge Vorssel te Nistelrode (BRO, januari 2006).
- Rapport: “Natuuronderzoek, uitbreiding golfbaan De Hooge Vorssel” (Bureau Schenkeveld, november 2007).
- Rapport: “Veldinventarisatie van vleermuizen in het gebied en omgeving van golfterrein De Hooge Vorssel te Nistelrode” (Bureau Schenkeveld, november 2007).
- Rapport: Veldinventarisatie van libellen en sprinkhanen (Stichting EIS-Nederland, oktober 2007).
- Rapport: “Onderzoek naar de waarde van het golfbaan uitbreidingsgebied “De Hooge Vorssel” voor dassen” (Stichting Das & Boom, mei 2007).
- Rapport: “Uitbreiding golfbaan de Vorssel, gemeente Bernheze. Archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek en veldinspectie”. (RAAP Archeologisch Adviesbureau, oktober 2007).
- Memo: “Golfbaan De Hooge Vorssel Archeologie” (BRO, februari 2008).

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieumomstandigheden of te onderzoeken alternatieven (zie bijlage 2).

Procedurale gegevens:

aankondiging start procedure in De Bernhezer: 20 juni 2008

advies aanvraag: 12 juni 2008

ter inzage legging: 23 juni tot en met 4 augustus 2008

richtlijnenadvies uitgebracht: 20 augustus 2008

Bijzonderheden:

De huidige golfbaan van Company Club De Hooge Vorssel is in 1990 met ontheffing en vergunning aangelegd (artikel 19 en 46, lid 8 WRO), maar nog niet planologisch vastgelegd. De Raad van State heeft zich drie maal uitsproken over de bestaande golfbaan en duidelijk gemaakt dat de planologische regeling dient te geschieden door middel van een nieuw bestemmingsplan. Daarbij moet worden uitgegaan van de uitleg van het "Streekplan Noord-Brabant 2002" als ware sprake van een nieuwe golfbaan voor zowel de bestaande 9 holes golfbaan als de uitbreiding met 9 holes, en met een natuurcompensatie op basis van de huidige normering daarvoor.

Werkwijze Commissie bij richtlijnenadvies:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de startnotitie als uitgangspunt.

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

ir. B. Barten (werkgroepsecretaris)

dr.ir. G. Blom (voorzitter)

dr. J.M. Drees

ir. K.A.A. van der Spek

BIJLAGE 2: Lijst van inspraakreacties en adviezen

1. IVN Bernheze mede namens Milieudefensie Uden en De Brabantse Milieufederatie, Loosbroek
2. Waterschap Aa en Maas, Den Bosch
3. Gedeputeerde Staten Noord-Brabant, Den Bosch
4. A. van den Akker, Nistelrode

**Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
Golfbaan de Hooge Vorssel Bernheze**

Company Club De Hooge Vorssel in de gemeente Bernheze heeft het voornemen om haar bestaande golfbaan van 9 holes, gelegen tussen de Heescheweg en Berghemsweg te Nistelrode, juridisch planologisch te borgen en tevens uit te breiden naar een 18-holes baan.

Voor de bestaande golfbaan en de uitbreiding is een wijziging van het bestemmingsplan nodig. Ten behoeve van de besluitvorming hierover wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld.

ISBN: 978-90-421-2491-2